

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ТЕКСТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Оксана Туркевич

Львівський національний університет імені Івана Франка

Показано доцільність використання культурологічних текстів як невід'ємного навчального матеріалу у процесі засвоєння рецептивних видів мовленнєвої діяльності української мови як іноземної.

Ключові слова: мовленнєва діяльність, читання, аудіювання, культурологічний текст, система вправ.

У процесі вивчення чужої мови водночас отримують знання про історичні, соціальні, культурні явища країни. „Мова – основна ознака нації, виражає культуру народу, який нею розмовляє, тобто національну культуру. Тому викладати мову як іноземну потрібно не тільки як новий код, новий спосіб вираження думок, а й як джерело свідчень про культуру народу, мову якої вивчає студент [3: 20]. Важливою передумовою ефективного викладання мови „є необхідність швидкого введення студента в культурологічні процеси, без яких неможливе адекватне сприйняття інформації мовою, яку вивчають” [2: 26]. Цей процес інтенсивніший на середньому і завершальному етапах, коли у навчанні використовують велику кількість текстів, які мають таку інформацію. Це культурологічні тексти – тексти про культуру як сукупність духовних цінностей суспільства, яка поєднує в собі науку, освіту, літературу, мистецтво, моральний уклад життя та світогляд. Мовознавець Х. Хамерлі [6: 2] – автор моделі аналізу іншомовної культури – виділяє такі типи культури:

- 1) інформаційну (фактичну) – знання історії, географії, загальних відомостей, якими володіє типовий представник суспільства;
- 2) поведінкову – особливості взаємин у суспільстві, норми, цінності, розмовні формули, мова тіла (*body language*);
- 3) традиційну – художні цінності.

Частково усі ці компоненти широкого поняття „культура” наявні у будь-якому виді тексту, але особливо виразними вони є у текстах про традиційну культуру – літературу, живопис, архітектуру тощо.

За одним із визначень, текст – це „явище мовної та позамовної дійсності – складний феномен, який, крім того, що бере участь у комунікації, допомагає зберігати і передавати інформацію в просторі і часі, фіксує життя індивідів, є продуктом конкретної історичної епохи, формою існування культури, віддзеркаленням певних соціокультурних традицій” [1: 146]. Таке тлумачення тексту ще раз підтверджує необхідність використовувати у процесі навчання чужої мови різні культурологічні тексти.

Польські мовознавці [5: 197] формують загальні вимоги, які потрібно врахувати, добираючи іноземцям культурологічні тексти:

- 1) ідейно-виховна цінність (тексти мають формувати морально-етичні погляди);
- 2) пізнавально-наукова цінність (тексти мають бути створені на фактичному матеріалі про країну, мову якої вивчає студент, а також включати відомості з найрізноманітніших галузей людських знань – науково-популярні тексти);
- 3) відповідність змісту тексту віковим особливостям та інтересам студентів.

Поняття „культурологічний текст” дуже широке. Тексти про культуру можуть належати до різних мовних стилів, містити надзвичайно різноманітну і багатогранну інформацію з історії, мистецтва, літератури, а також відомості про побут, традиції, звичаї народу, якщо призначені для ознайомлювального читання.

Мовознавець Г. Онкович вважає, що вербальні й невербальні знаки національної культури активізують під час навчального процесу не лише з метою розширення українознавчих, культурологічних знань, а й для комплексного розвитку видів мовної (мовленнєвої) діяльності [4: 50]. Дослідниця зауважує, що культурологічні мовні одиниці у складі тексту, „поширюючись на різні види мовленнєвої діяльності, сприяють формуванню культурної пам’яті, мовленнєвих здібностей, мовного чуття” [4: 51].

Культурологічні тексти в процесі навчання української мови як іноземної найчастіше використовують у таких видах мовленнєвої діяльності, як читання та аудіювання. Для прикладу пропонуємо зразок такого тексту для аудіювання із системою вправ до нього.

Дотекстові вправи.

1. Повторіть слова і словосполучення, правильно наголошуючи.

Вишивка, сто способів вишивання, рушники на весілля, спеціальні кольори, декоративне мистецтво.

2. Повторюйте речення, поступово збільшуючи його компоненти.

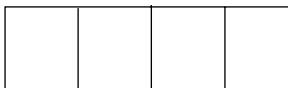
Українці вишивають; українці вишивають сорочки, українці вишивають сорочки, рушники; українці вишивають сорочки, рушники, скатертини.

3. Подивіться на малюнки, на яких зображено вишивані рушники. Доповніть речення:

Це – український ...

На малюнку різні види ...

На вишивках зображено ...

Притекстова вправа.

1. Слухаючи текст, підрахуйте кількість речень у ньому.

Вишивка — один із видів народного декоративного мистецтва, зображення орнаменту на тканині за допомогою голки і ниток. Українці вишивають сорочки, рушники, скатертини.

Існує понад 100 способів вишивання. Різні орнаменти були на чоловічих і жіночих сорочках. Спеціальні кольори та узори були на рушниках.

Кожен колір – це символ. Червоний – любов; чорний – смуток, смерть; зелений – весна, життя. Люди вірили, що рушники з вишитими голубами, півнями захищають від усього злого. Дівчина вишивала своєму коханому сорочку та рушники на весілля, бо вишиваний рушник – це символ щастя. Вишивка для українців – це скарбниця звичаїв та духовності.

Післятекстові вправи.

1. Прочитайте речення і запишіть ті, зміст яких не відповідає дійсності:

- а) Вишивка – це орнамент на тканині.
- б) Українці вишивають штани.
- в) Червоний колір – це символ смутку.
- г) Зелений колір – це символ життя.
- д) Вишиті рушники захищають від усього злого.
- е) Дівчина вишивала коханому рушники на побачення.

2. Допишіть середину речення.

- а) Вишивка – це зображення орнаменту за ... .. голки і ниток.
- б) Різні орнаменти були на чоловічих і жіночих....
- в) Дівчина вишивала своєму коханому ... та ... на весілля.

3. Доберіть до прослуханого тексту заголовок із поданих варіантів або запропонуйте самостійно:

- а) Символ щастя.
- б) Декоративне мистецтво українців.
- в) Неповторність української вишивки

4. Дайте відповіді на запитання:

- а) Чим вишивають на тканині?
- б) Що вишивають українці?
- в) Скільки існує способів вишивання?
- г) Якими кольорами вишивали найчастіше?
- д) Чому дівчина вишивала рушники на весілля?

5. Складіть план до тексту, використовуючи слова *вишивка, мистецтво, різноманітність, орнаменти, символіка, звичаї*.

Отже, культурологічний текст – важливе джерело інформації про минуле та сучасне життя українського народу, яка впливає на формування світогляду іноземця і викликає інтерес до мови, яку він вивчає.

-
- 1. *Бацевич Ф.С.* Основи комунікативної лінгвістики. – Львів, 2002.
  - 2. *Васильєва Людмила.* Методичні засади формування комунікативної компетенції студентів засобами іноземної мови // Теорія і практика викладання української мови як іноземної: Зб. наук. праць. – Львів, 2006. – Вип. 1.
  - 3. *Методика / Под. ред. А.А. Леонтьєва, Т.А. Королевої.* – М., 1982.
  - 4. *Онкович Г.* Українознавство і лінгводидактика. – К., 1997.

5. Hammerly H. Synthesis in Second Language Teaching. – Доступно з: <http://www.alumni.iat.org.ua/publication/files>
6. Seretny A., Lipinska E. ABC Metodyki nauczania języka polskiego jako obcego. – Kraków, 2003.

**PECULIARITIES OF USING CULTURAL LOGICAL
TEXTS IN THE PROCESS OF TEACHING UKRAINIAN
AS A FOREIGN LANGUAGE**

Oksana Turkevych

Ivan Franko National University of L'viv

The article treats the problem of the place and usefulness of national culture texts as an integral part of teaching materials in the process of acquiring reading and oral comprehension skills of Ukrainian as a foreign language.

Key words: speech activity, reading, audio aspects, cultural logical text, system of exercises.